

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (м. Суми)
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Департамент соціального захисту населення
Сумської обласної державної адміністрації
Служба у справах дітей Сумської обласної державної адміністрації
Сумський обласний центр соціальних служб
Громадська організація «Ліга сучасних жінок» (м. Суми)
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Суми)
кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів)
кафедра соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (м. Ніжин)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Черкаський державний технологічний університет (м. Черкаси)
кафедра соціального забезпечення
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (м. Харків)
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Криворізький державний педагогічний університет (м. Кривий Ріг)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ГРОМАДИ

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
09 червня 2022 року

Суми

УДК 316.356.2:316.61:37.013.42(063)

С69

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
(протокол № 10 від 27.06.2022 р.)*

Редакційна колегія:

- А. О. Полянничко* – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка;
- Є. В. Стеценко* – старший лаборант кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка.

С69 Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (09 червня 2022 року, м. Суми). Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2022. 326 с.

Збірник містить матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади».

У збірнику розглядаються технології соціально-педагогічної, психологічної, корекційної та соціокультурної підтримки сім'ї і дитини у вітчизняному та зарубіжному контексті; партнерство державних та громадських організацій у сфері надання соціальних послуг сім'ї та дитині; гендерний підхід як засіб оптимізації соціальної підтримки і соціально-правового захисту сім'ї та дитини; підготовка фахівців соціальної та соціокультурної сфери до соціальної підтримки сім'ї та дитини.

УДК 316.356.2:316.61:37.013.42(063)

© Колектив авторів, 2022

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022

ЗМІСТ

ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

Василюк Т.Г. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	13
Калаур С.М. ПОТРЕБА ОРГАНІЗАЦІЇ КВАЛІФІКОВАНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СОЦІАЛЬНО ЗАНЕДБАНИМ ПІДЛІТКАМ.....	15
Конончук А.І. ФАКТОРИ ВРАЗЛИВОСТІ СІМ'Ї.....	19
Нагорна Н.С. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ.....	22
Тарануха Т.П., Журба І.О. СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА В ГРОМАДІ СІМ'Ї, ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ, ЯКІ ПОТРАПИЛИ У СКЛАДНІ ЖИТТЄВІ ОБСТАВИНИ.....	25
Черкашина Т.В., Василенко О.М. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ПРИЙОМНИМИ СІМ'ЯМИ.....	29

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Боєцька А.С., Останіна Н.С. РОЛЬ БАТЬКІВ І УЧИТЕЛІВ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ В УМОВАХ НУШ: ВИМОГА ЧАСУ.....	31
Бозовчук Н.В., Лютий В.П. ЧИННИКИ РИЗИКУ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	37

Бондаренко Д.О., Тернова Л.Ю. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ ШЛЯХОМ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ.....	40
Бондарєва Ю.Л., Гончаренко О.В. ДИТЯЧИЙ БУДИНОК СІМЕЙНОГО ТИПУ ЯК ОДНА З НАЙЕФЕКТИВНІШИХ СІМЕЙНИХ ФОРМ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	42
Варава К.В., Веретенко Т.Г. ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	45
Віляєва В.В., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ У ЗВО В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	48
Войтко К.М., Останіна Н.С. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ПРИЙОМНИМИ СІМ'ЯМИ.....	52
Гарбар Д.В., Пономаренко Л.І. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ	56
Гиря О.О. ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ.....	60
Головко Д.О., Тернова Л.Ю. ПАТРОНАТНІ СІМ'Ї ТА ДИТЯЧІ БУДИНКИ СІМЕЙНОГО ТИПУ.....	63
Єфремова Г.Л. ВПЛИВ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА НА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ.....	65
Зичков А.К., Зичкова В.О. РОБОТА З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР РАННЬОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	68
Зінченко Т.В. УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ДИТИНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	71
Катеринич А.А., Вайнола Р.Х. ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВТРУЧАННЯ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ З ІНВАЛІДНІСТЮ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.....	73

Клочко О.О., Клочко О.М. ІННОВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'Ї В УКРАЇНІ.....	76
Кобзар Т.В., Пономаренко Л.І. СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ....	79
Ковальчук К.В., Єсіна Н.О. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ..	82
Конончук О.А. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ У ПІДВИЩЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	85
Кухарь С.І., Іонова І.М. ПОНЯТТЯ МЕНЕДЖМЕНТУ І САМОМЕНЕДЖМЕНТУ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	89
Ладоня А.О, Єсіна Н.О. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРИЙОМНІЙ СІМ'Ї.....	93
Лисюк З.Ф., Лях Т.Л. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ООП.....	97
Лук'янова Д.А., Пономаренко Л.І. ІНТЕГРАЦІЯ ВИХОВНИХ ЗУСИЛЬ СУСПІЛЬСТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ.....	101
Макаренко С.Р., Полякова О.М. НАСЛІДКИ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ.....	104
Матяш Д.О., Полякова О.М. ПРИЧИНИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	107
Мельничук О.Р., Петрочко Ж.В. СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ МЕДІАЦІЇ ЯК СПОСОБУ МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ.....	111
Попенака А.С., Полякова О.М. НАСЛІДКИ ПІДЛІТКОВОГО АЛКОГОЛІЗМУ.....	113

Руденко Н.В., Іонова І.М. СОЦІАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ ТА ЙОГО МІСЦЕ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	117
Сеага Семі ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ РОБОТИ З АГРЕСИВНИМИ ПІДЛІТКАМИ.....	119
Татаренко О.А., Петрочко Ж.В. ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНІК У ПРОФІЛАКТИЦІ АГРЕСИВНОСТІ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ.....	122
Чалкова І.Ю., Коленіченко Т.І. ПСИХОСОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ПІД ЧАС ВІЙНИ..	124

Секція 2.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ І КОРЕКЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Андрухова К.В., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ІНТЕРНЕТ- ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ КІНОПРОДУКЦІЇ.....	126
Борисюк С.О., Степченко Л.М. ГРУПОВІ ФОРМИ КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДОПОМОГИ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ.....	131
Воловик А.С., Шевченко Т.Ю. ВИВЧЕННЯ ІЗРАЇЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ ЩОДО НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ ТА ДІТЯМ, ЯКІ СТАЛИ ЖЕРТВАМИ ТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ.....	133
Дем'яненко О.С., Полянничко А.О. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ.....	136
Дрозд І.В., Дуля А.В. «ПРОСТІР ДОБРА І ПІДТРИМКИ»: ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	138
Кошова-Куклішина Л.С., Денисюк О.М. ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	141

сільської громади, щоб вони відчули радість поваги дорослих, щоб цінною для них стала саме просоціальна активність; культурологічна – створення умов для розширення інтересів, прагнень дітей через урізноманітнення їх самоосвіти, дозвілля, залучення їх самих до цього урізноманітнення.

Список використаних джерел

1. Сечейко О. *Взаємозв'язок індивідуально-психологічних та вікових особливостей підлітків. Рідна школа.* – 1999. – №9. – С. 60-70.

2. Рижанова А. О. *Соціальна суб'єктність як основа соціального розвитку. Теорія і практика соціального виховання: соціальна суб'єктність, активність та відповідальність: матер. наук.-практ. конф. Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, 21 лист. 2014 р.* – Х.: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2014. – С. 83-84.

3. Безпалько О. В. *Соціальна активність* Енциклопедія для фахівців соціальної сфери /за заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. – Київ-Симферополь, 2013 – С. 81-82.

Дрозд Ірина Володимирівна,

*студентка спеціальності 231 Соціальна робота
Київського університету імені Бориса Грінченка;*

Дуля Аліна Володимирівна,

*викладач кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Київського університету імені Бориса Грінченка*

«ПРОСТІР ДОБРА І ПІДТРИМКИ»: ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

На даному етапі розвитку українського суспільства існує чимало соціальних проблем. Однією серед них є соціальне сирітство. Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, вважаються однією з найбільш соціально занедбаних і найменш психологічно захищених категорій суспільства.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», дитина-сирота – це дитина, в якій померли чи загинули батьки. В цьому ж законі поняття «діти, позбавлені батьківського піклування» розглядається, як діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або недієздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами Національної поліції, пов'язаним з відсутністю відомостей про їх місцезнаходження, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм

виконувати свої батьківські обов'язки, а також діти, розлучені із сім'єю, підкинуті діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовилися батьки, діти, батьки яких не виконують своїх батьківських обов'язків з причин, які неможливо з'ясувати у зв'язку з перебуванням батьків на тимчасово окупованій території України, в районах проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та безпритульні діти [3].

Соціальна адаптація дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування спрямована на успішне засвоєння даної категорії дітей соціальних ролей в системі суспільних відносин. Діти ще з дитинства повинні вчитися соціальним ролям, сприймати вірні приклади поведінки [1, с. 4]. Однак, через психологічну травматизацію, пов'язану з втратою/відсутністю біологічних батьків та входженням в нову сім'ю, діти не можуть успішно пристосуватись до нових умов життя в прийомних та опікунських сім'ях, а також побудувати правильну та ефективну модель поведінки. Крім цього в них загострюються прояви негативної поведінки, агресії чи замкнутості. Також в таких дітей досить поширеними ознаками є затримка у розвитку, а саме: відставання у розвитку мовлення, знижений рівень володіння предметною діяльністю, відсутність самостійності, відхилення у розвитку інтелекту (бідність мови, слабкі навички написання, лічби, читання, просторової уяви), невміння концентруватися на певній справі [4].

Останнім часом зростає тенденція усиновлення та взяття під опік дітей, що є досить позитивною, як у громадському контексті, так і в особистісних аспектах. Але це, на жаль, не вирішує всіх проблем соціальної адаптації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Тому постає необхідність розробки та впровадження різних форм та методів соціальної адаптації зазначеної цільової групи.

З метою соціальної адаптації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; покращення психо-емоційного стану дітей та налагодження ефективної комунікації з однолітками та опікунськими/прийомними сім'ями нами була розроблена програма соціальної адаптації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування «Простір добра і підтримки» та реалізована на базі Благодійної організації «Благодійний фонд «Карітас-Київ».

Відповідно до мети нами було окреслено наступні завдання програми: розвиток соціальних навичок та вмінь, а також пізнавальної активності дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; покращення психоемоційного стану дітей та подолання наслідків психологічної травми – втрати; розширення контактів з соціумом та подолання емоційного бар'єру у спілкуванні з опікунами; надання соціально-педагогічної та психологічної підтримки з проблем

психологічного та соціального характеру; формування нових інтересів та стійких навичок самообслуговування.

Програма побудована на принципі індивідуального підходу. Принцип індивідуального підходу підкреслює необхідність систематичного вивчення не тільки соціально-типових якостей, але й індивідуально-неповторного в особистості кожної дитини, він є активним, формувальним, розвивальним принципом [2]. Тому з метою ефективної соціальної адаптації дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування на початковому етапі нашої роботи було проведено оцінку потреб дитини та її сім'ї, а також психодіагностику з метою вивчення взаємовідносин в родині, проблем та потреб дітей, а також індивідуальних особливостей кожної дитини.

Розглянемо детальніше зміст та особливості впровадження програми соціальної адаптації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування «Простір добра і підтримки».

Програма включала: індивідуальні консультації для дітей та опікунів/піклувальників відповідно до проблем та запитів цільової групи; соціально-психологічні тренінги; арт-терапевтичні заняття.

Дані заходи мають особливе значення, оскільки вони виконують важливу розвивальну та корекційну роль у вирішенні проблем психологічного та соціального характеру, а саме: подолання ознак психологічної нестабільності, інфантилізму, тривожності, відчуження, самотності; розвиток емоційно-вольової сфери та пізнавальних процесів; підвищення власної соціальної значимості, як повноцінними членами суспільства; подолання труднощів у спілкуванні з оточуючими, формування необхідних соціальних та життєвих навичок і вмій, практичного і матеріального порядку.

Завдяки проведенню соціально-психологічних тренінгів, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування: знизили рівень психологічної тривоги, страху, самотності, агресії; розвинули емоційний інтелект; навчилися ефективно спілкуватись з прийомними та опікунськими сім'ями; сформували правильну модель поведінки.

Участь дітей у арт-терапевтичних заняттях дозволи їм розвинути соціальні навички та вміння, навчитись дбати про своє психологічне та фізичне здоров'я, подолати емоційну нестабільність, сформувати позитивну Я-концепцію, самооцінку, підвищити мотивацію до навчання, сформувати дружні взаємовідносини з однолітками, розвинути нові інтереси.

Отже, програма соціальної адаптації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування здатна покращити якість життя даної цільової групи; сформувати в них самостійність та життєву мотивацію; опанувати соціальні цінності, норми, правила поведінки, нового соціального середовища, яким постає зокрема прийомна/опікунська сім'я, а згодом і суспільство в цілому, а також є

робочим інструментом для фахівців соціальної сфери в роботі з даною групою дітей.

Список використаних джерел

1. Архипчук Р. В. *Технологія соціальної адаптації соціальних сиріт в умовах соціально-реабілітаційних центрів*. Житомир, 2018. 17 с.

2. Каблюк В. В. *Індивідуальний підхід до учнів, як засіб досягнення високої результативності*. Всеосвіта - Національна освітня платформа. URL: <https://vseosvita.ua/library/individualnij-pidhid-do-uchniv-ak-zasib-dosagnenna-visokoi-rezultativnosti-235064.html> (дата звернення: 15.05.2022).

3. *Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування* : Закон України від 13.01.2005 р. № 2342-IV. *Відомості Верховної Ради України*. Дата оновлення: 31.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> (дата звернення: 10.05.2022).

4. *Сутність та організація соціального супроводу сім'ї*. URL: <https://studfile.net/preview/9317090/page:2/> (дата звернення: 28.04.2022).

Кошова-Куклішина Лариса Станіславівна,
магістрантка спеціальності 231 Соціальна робота
Київського університету імені Бориса Грінченка;

Денисюк Олена Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Київського університету імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Інтернет-залежність особливо небезпечною є для дітей і підлітків, адже їм набагато складніше самотійно впоратися з потягом до онлайн-життя і вчасно зупинитися. Важливо розуміти, що інтернет є важливою частиною життя сучасної дитини, підлітка. Адже інтернет має багато плюсів: це розвиток, доступ до навчання, обізнаність дитини про світ. Інтернет, соціальні мережі допомагають дитині, підлітку розвивати комунікативні навички, шукати нових друзів, об'єднуватися за інтересами, самотійно здійснювати покупки, створювати собі сторінки в соціальних мережах та використовувати особливі нікнеми, що слугують їхньою особистою самопрезентацією у віртуальному світі. За результатами соціологічного опитування «Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді» респонденти повідомили, що перебування у соціальних мережах допомагає позбутися негативних емоцій. Висловлюватися про особисті почуття, говорити про секрети в Інтернеті підліткам легше, ніж в реальному житті віч-на-віч (4, с. 39-40). В умовах самоізоляції під час COVID-19 підлітки значно більше проводили час зі смартфонами та

Наукове видання

Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції

**СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМ'Ї ТА ДИТИНИ
У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ГРОМАДИ**

(09 червня 2022 року, м. Суми)

Друкується в авторській редакції з оригіналів-макетів
Редколегія не завжди поділяє погляди авторів статей
За достовірність викладених фактів відповідальність несе автор

Відповідальний за випуск *А. О. Полянничко*

Комп'ютерна верстка *Є. В. Стеценко*

Підп. до друку 27.06.2022.

Електронне видання

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
(протокол № 10 від 27.06.2022 р.)